

Duchovno vedecké pozadie postavy Jána Krstiteľa Eliáš - Ján – Rafael

Rudolf Steiner

Basilej, 17. septembra 1912

Na začiatku Markovho evanjelia sme privedení k veľkej postave Krstiteľa. Už včera sme poukázali na to, ako na jednej strane Markovo evanjelium významne uvádza Jána Krstiteľa a ako on významne kontrastuje so samým Kristom Ježišom. Ak necháme na seba pôsobiť Markovo evanjelium v jeho jednoduchosť, získame ihneď neobyčajný dojem o postavě Krstiteľa. Keď ideme k duchovno-vedeckému pozadiu tejto postavy, až potom sa nám objavuje Krstiteľ do istej miery vo svojej plnej veľkosti. Vysvetlil som už častejšie, že musíme chápať Krstiteľa aj v zmysle samého evanjelia - lebo vieme, že toto je jasne vyslovené v evanjeliu - ako znovuvteleného proroka Eliáša / Matúš 11, 14/. Máme teda vidieť duchovne-vedecky postavu Krstiteľa práve na pozadí toho, čo nám ide v ústrety v postave proroka Eliáša, aby sme tak oprávnene nahliadli na základ založenia kresťanstva a mystérium na Golgote. Tu nech je krátko naznačené o čo sa tu jedná, lebo o prorokovi Eliášovi som prehovoril trochu podrobnejšie pri poslednom valnom zhromaždení Nemeckej sekcie Theosofickej spoločnosti v Berlíne / "Der Prophet Elias im Lichte der Geisteswissenschaft", Berlin, Architektenhaus, 14. Dezember 1911).

Všetko, čo môže povedať duchovná veda, okultné bádanie o prorokovi Eliášovi, plne sa potvrdzuje tým, čo stojí v samotnej Biblii, zatiaľ čo pri obyčajnom čítaní odpovedajúcej kapitoly o Eliášovi zostáva bez pochýb mnoho nevysvetliteľného. Upozorňujem Vás len na jedno.

V biblii čítame, že Eliáš takmer vyzval celú družinu a národ kráľa Achaba, ktorému bol poddaný, že kňazom Baala, svojím protivníkom, sa sám stavia na odpor; že zriaďuje oltáre, že nechá Baalových kňazov položiť ich obetné zvieratá, potom na svoj položí svoje obetné zviera a potom ukáže, ako je ničotným všetko to, čo hovoria jeho protivníci o Baalových kňazoch, pretože sa nič neukáže zo spirituálnej veľkosti pri obeti Baalovej, zatiaľ čo na obeti Eliášovej sa hneď ukazuje veľkosť a význam Jehovu. Je to víťazstvo, ktoré získava Eliáš nad prívržencami Achaba. Potom sa rozpráva, ako Achab má suseda Nabota, ktorý vlastní vinicu, ako Achab, chce získať túto vinicu. Nabot sa ale nedá zjednať, pretože je pre neho posvätná ako dedičstvo jeho otcov. Teraz nachádzame v Biblii dve skutočnosti. Na jednej sa nám rozpráva, že Jezabel, kráľovná, je nepriateľkyňou Eliáša a prehlasuje, že sa postará o to, aby Eliáš bol práve tak usmrtený, ako boli pre jeho víťazstvo na oltári usmrtení jeho protivníci, kňazi Baalovi. Ale tak, ako nám to biblia rozpráva, nenastane táto smrť skrze Jezabel; naopak nastane niečo iné. Nabot, kráľov sused, je povolaný k slávnosti akéhosi druhu pokánia, ku ktorej sú zvaní prední muži štátu, a pri tejto slávnosti je Nabot z návodu Jezabel zavraždený / 1. Kráľ., Kap. 18 - 21).

Môžeme teda povedať: zdá sa, že biblia rozpráva, že Nabot je zavraždený skrze Jezabel; ale Jezabel vôbec neoznamuje, že chce zavraždiť Nabota, ale Eliáša. Teda tieto veci nesúhlasia. Tu sa toho ujíma okultné bádanie a ukazuje, čo je skutková podstata: že Eliáš je všeobšiahly duch, ktorý obchádza akoby neviditeľne krajinou kráľa Achaba, že ale čas od času vstúpi do duše Nabota a preniká ho tak, že Nabot je fyzickou osobnosťou Eliáša, a že ak máme hovoriť o osobnosti Nabota, hovoríme o fyzickej osobnosti Eliášovej. Eliáš je neviditeľná postava v zmysle biblie. Nabota je jeho viditeľný odtlačok vo fyzickom svete. To všetko som podrobne opísal v

prednáške Prorok Eliáš vo svete duchovnej vedy. Keď pustíme sa ale do celého ducha Eliášovho diela a ak dáme na svoju dušu pôsobiť celým duchom Eliáša, ako je opísaný v biblii, môžeme povedať: v Eliášovi nám vychádza v ústrety všeobecne tiež aj duch starohebrejského národa.

Všetko, čo oživuje a pretkáva celý starohebrejský národ, je obsiahnuté v duchu Eliáša. Môžeme ho označiť za národného ducha starohebrejského národa. Je príliš veľký - to nám ukazuje práve duchovno-vedecké bádanie - než aby mohol plne obývať v duši svojej pozemskej postavy, v duši Nabota. Vznáša sa okolo nej akoby v oblaku, ale nie je len v Nabotovi, ale obchádza celú krajinu ako prírodný živý a pôsobí v daždi a slnečnom svetle. To sa zrejme odhalí celým popisom, ktorý začína hneď tým, že vládne sucho a vyprahnutosť, že ale tým, čo Eliáš vo vzťahu k božsky duchovným svetom usporiadal, boli zabezpečené pomoc od sucha a vyprahnutosti a všetkého, čo vtedy bolo biedou krajiny. Pôsobí ako prírodný živý, ako prírodný zákon sám. A chcelo by sa povedať: učíme sa najlepšie spoznať to, čo pôsobí v duchu Eliáša, keď na seba necháme pôsobiť 104. žalm, s celým popisom Jahveho, čiže Jehovu ako prírodného božstva, ktorý pôsobí skrze všetko. Samozrejme nesmieme Eliáša stotožňovať s týmto božstvom samým; on je zemským obrazom tohto božstva, on je ten obraz, ktorý je zároveň národnou dušou starohebrejského národa. Je spôsob diferencovaného Jehovu, je to ráz zemského Jehovu, alebo - ako sa to vyjadruje v Starom zákone - **ako tvár Jehovu je tento duch Eliáša.**

Takto poňaté, objasňuje sa nám obzvlášť skutočnosť, že ten istý duch, ktorý žije v Eliášovi - Nabotovi, teraz sa objavuje opäť v Jánovi Krstiteľovi. Ako pôsobí v Jánovi Krstiteľovi? Sprvu, v zmysle bibliie a najmä v zmysle Markovho evanjelia, pôsobí tým, čím je krst. Čím je tento krst naozaj? K čomu je vlastne Jánom Krstiteľom vykonávaný na tých, ktorí sa podvoľujú, aby smel byť na nich vykonaný? Tu sa musíme trochu zaoberať tým, čoho je týmto krstom naozaj dosiahnuté. Krstenci boli ponorení do vody. Tu nastalo u nich vždy to, o čom bolo častejšie hovorené, že sa to stáva, keď je človek šokovaný niečím s možnosťou okamžitého ohrozenia života, napr. ak spadne do vody a je blízko utopenia, alebo počas pádu v horách.

Vtedy dochádza k uvoľneniu éterického tela. Éterické telo vychádza čiastočne z fyzického tela a následok toho je, že nastúpi niečo, čo u človeka prichádza vždy bezprostredne po smrti: akýsi druh spätného pohľadu na posledný život. To je úplne známa skutočnosť, ktorá je popisovaná často tiež materialistickými mysliteľmi súčasnej doby. Niečo podobné nastalo ale tiež pri Jánovom krste v Jordáne. Ľudia boli ponorení pod vodu. To nebol dnes obvyklý krst, ale Jánovým krstom bolo spôsobené, že sa éterické telo ľudí uvoľnilo a že ľudia videli viac, než mohli obvyčajným rozumom pochopiť. Videli svoj život v duchu a tiež vplyvy na tento život v duchovne. A videli tiež to o čom učil Krstiteľ, že sa starý čas naplnil a že by mala začať nová doba. V jasnozrivom pozorovaní, ktoré mohli zažiť na pár okamihov počas ponorenia pri krste, uvideli: ľudstvo došlo vo vývoji k bodu obratu; čo ľudia vlastnili od dávnych čias keď boli v skupinovej duševnosti je na vymretie, musia nastať celkom iné pomery. To videli vo svojom uvoľnenom éterickom tele. Musí prísť nový impulz, nové vlastnosti ľudstvu.

Preto bol Jánov krst vecou Poznania. Zmeňte svoju myseľ, neobraccajte zrak už len do minulosti, kam by bolo možné ešte zraky obracať, ale pozrite na niečo iné: Boh, ktorý sa môže zjaviť v ľudskom Ja, sa priblížil; božské ríše sa priblížili ". To Krstiteľ nielen kázal ale nechal ich to aj poznať tým, že im udeľoval krst v Jordáne A tí, ktorí boli pokrstení vedeli od tej chvíle zo svojho vlastného jasnovidného pozorovania, aj keď trvalo len krátku chvíľu, že slová Krstiteľa sú svetodejinnou

skutočnosťou.

Ak pozorujeme túto súvislosť, až vtedy sa nám objavuje v pravom svetle duch Eliáša, ktorý pôsobil v Jánovi Krstiteľovi. Potom sa nám vec javí tak, že v Eliášovi máme ducha židovského národa ducha starozákonného národa. Aký to bol duch? Bol to už istým spôsobom duch Ja, ale nevystupoval ako duch jednotlivého človeka, ale v Eliášovi vystúpil ako duch celého národa. Bol to nediferencovaný duch. Čo malo neskôr prebývať v jednotlivom človeku, to bolo u Eliáša takmer ešte skupinovú dušu starohebrejského národa. Čo malo zostúpiť ako individuálna duša do každej ľudskej hrudi, keď nastala Jánova doba, to bolo ešte v nadzmyslových svetoch. To ešte nebolo v každej ľudskej hrudi To nemohlo ešte žiť v Eliášovi tak, aby to zostúpilo do jednotlivéj osobnosti Nabota, ale len tak, že sa to vznášalo okolo jednotlivéj osobnosti Nabota. U Eliáša - Nabota sa to len manifestovalo presnejšie, než sa to vlastne manifestovalo u každého jednotlivého príslušníka starohebrejského národa a že sa tento duch takmer vznášal nad ľuďmi a ich udalosťami, teraz sa mal čím ďalej tým viac sťahovať do každej individuálnej hrudi. To bolo veľkou skutočnosťou, ktorú teraz sám Eliáš - Ján oznamoval, keď takmer v okamihu krstu ľudí povedal: čo bolo až doteraz v nadzmyslovom svete a pôsobilo odtiaľ, to musíte teraz prijať do svojich duší, ako podnety, ktoré prišli z ríše nebies až do ľudskeho srdca. Duch Eliáša sám ukazuje ako musí teraz rozmnožený vstúpiť do ľudských srdc, aby ľudia mohli postupne prijať Kristov impulz v priebehu svetových dejín. Zmysel Jánovho krstu bol v tom, že Eliáš bol odhodlaný pripraviť miesto Kristovi. To bolo obsiahnuté v čine Jánovho krstu v Jordáne. 'Chcem mu urobiť miesto, chcem mu pripraviť cestu do ľudských srdc, nechcem už sa len vznášať nad ľuďmi, ale vojsť do ľudských srdc, aby aj on mohol vojsť ".

Ak je tomu tak, čo sme potom očakávať? Ak je tomu tak, nie je nič prirodzenejšieho, než že môžeme očakávať, že sa u Jána Krstiteľa istým spôsobom objaví to, čo sme pozorovali u Eliáša, že sa objaví, ako v grandióznej postave Krstiteľovej pôsobí nielen táto jednotlivá osobnosť, ale niečo, čo je väčšie než táto jednotlivá osobnosť, čo sa ako aura vznáša okolo tejto jednotlivéj osobnosti, ale čo vo svojej pôsobnosti presahuje túto jednotlivú osobnosť, čo žije ako atmosféra medzi tými, medzi ktorými tiež Krstiteľ pôsobí. Tak ako Eliáš pôsobil ako atmosféra, tak tiež môžeme očakávať, že Eliáš opäť pôsobí ako atmosféra ako Ján Krstiteľ. Áno, dokonca môžeme očakávať ešte niečo iné: že táto spirituálna bytosť Eliáša, ktorá je teraz viazaná na Jána Krstiteľa, pôsobí spirituálne ďalej, keď Krstiteľ už tu nie je, keď je preč. A čo vlastne chce táto duchovná bytosť? Nuž, chce pripraviť cestu pre Krista. Môžeme teda povedať: je možné to, že Krstiteľ odchádza ako fyzická osoba, že ale jeho spirituálna bytosť zostáva ako duchovná atmosféra na zemi, v krajine, kde pôsobil, a že táto duchovná atmosféra práve pripravuje pôdu, na ktorej teraz Kristus môže uskutočniť svoj čin . To môžeme očakávať. A čo môžeme takto očakávať, to vyjadríme najlepšie tým, keď by sme snád povedali: Ján Krstiteľ odišiel, ale čím je ako Eliáš-duch, to je tu a dovnútra toho môže najlepšie pôsobiť Kristus Ježiš, tu môže vliť najlepšie svoje slová, v atmosfére, ktorá tu zostala, v Eliášovej atmosfére, tu môže najlepšie vtláčiť svoje činy. To môžeme očakávať. A čo sa nám hovorí v Markovom evanjeliu?

Je mimoriadne charakteristické, že sa v Markovom evanjeliu dvakrát naznačuje to, čo som teraz vyslovil. Prvýkrát sa hovorí: hneď po zatknutí Jána prišiel Ježiš do Galiley a zvestoval tam učenie o kráľovstve božom /Marek 1, 14/. Ján bol teda zatknutý, to znamená, že jeho fyzickej osobe bolo predovšetkým zabránené v činnosti, ale do jeho atmosféry, ktorú vytvoril, vstupuje postava Krista Ježiša. A druhýkrát vystupuje významne to isté v Markovom evanjeliu, a to je grandiózne, že to

vystupuje druhýkrát. Musíme len čítať Markovo evanjelium správne. Ak pokročíte ďalej až k šiestej kapitole, potom počujete celý popis, ako kráľ Herodes dal sťať Jána Krstiteľa. Ale je veľmi pozoruhodné: potom, čo fyzická osobnosť Jána bola nielen zatknutá, ale smrťou odstránená, sa ľudia domnievali všeličo. Niektorým sa zdalo, že zázračná sila, ktorou pôsobil Kristus Ježiš, prichádza odtiaľ, že Kristus Ježiš by bol sám Eliáš - alebo jedným z prorokov. Ale Herodes má vo svojom znepokojenom svedomí veľmi pozoruhodné tušenie. Keď počuje, čo všetko Kristus Ježiš urobil, povedal: "Ján, ktorého som dal sťať, vstal z mŕtvych" /Marek 6, 16/. Herodes cíti, že keď je Jánova fyzická osobnosť preč, je teraz ešte len riadne prítomný. Cíti, že jeho atmosféra, jeho spiritualita - a tá nie je iná ako spiritualita Eliáša - je tu. Herodes z výčitiek svedomia pozoruje ako Ján Krstiteľ - Eliáš je tu. Ale potom sa naznačuje niečo zvláštne ako Kristus Ježiš prišiel prave prišiel do krajiny, kde pôsobil Ján Krstiteľ potom čo ten fyzicky našiel smrť. Tu je pozoruhodné miesto - prosím aby ste ho mali zvlášť na zreteli - ktoré nesmieme pri čítaní len tak prejsť. Lebo v evanjeliu nie sú slová len ozdobou reči; evanjelisti nepíšu v žurnalistickom štýle. Tu je povedané niečo veľmi významného. Kristus Ježiš vstupuje do zástupu prívržencov a učeníkov Jána Krstiteľa a to je vyjadrené v slove, ktorého si musíme všimnúť: "A keď vyšiel von, uvidel veľké množstvo", čím mohli byť mienení len učeníci Jánovi, a mal s nimi sústrasť ..." Prečo sústrasť? Pretože stratili svojho majstra, pretože tu stáli bez Jána, o ktorom bolo povedané, že krátko pred tým niesli k hrobu jeho mŕtvolu zbavenú hlavy. Ale je to povedané ešte presnejšie: "... lebo boli ako ovce bez pastiera a začal ich mnohému učiť / Marek 6 34 / zreteľnejšie sa nemôže poukázať na čin ako učil Jánových učeníkov. Učil ich z toho dôvodu, pretože medzi nimi ešte pôsobil duch Eliáša, ktorý je zároveň duchom Jána Krstiteľa. Tak sa poukazuje na významnom mieste Markova evanjelia opäť s dramatickou silou, ako do toho, čo duch Eliáša-Jána rozšíril, vstupuje duch Krista Ježiša. To všetko je ale len hlavný bod, okolo ktorého sa zoskupuje niečo iné, veľmi významné. Chcel by som len upozorniť ešte na jedno.

Častejšie som naznačil, ako potom bol tento duch Eliáša-Jána svojimi podnetmi ďalej činný v dejinách sveta. A pretože sme tu pohromade ako anthroposofovia a smieme sa zaoberať aj okultnými skutočnosťami, tak môže byť vec posúdená. Už častejšie som naznačil, že duša Eliáša-Jána sa znovu objavila v maliarovi Raffaelovi. To patrí ku skutočnostiam, ktoré môžu naozaj upozorniť na to ako sa dejú metamorfózy duší práve veľkým podnetom, ktorý sa stal mystériom na Golgote. Pretože v dobe po Kristovi tiež taká duša musela pôsobiť skrze prostredníka jednotlivcej osobnosti v Raffaelovi, preto sa objavuje, chce sa povedať, to, čo v starých dobách bolo všeobsiahle, tak svetovo obsiahle, v osobnosti tak vyhranenej, akou bol Raffael. Môžeme vôbec nevnímať, že predsa toto ako nejaká aura vznášajúca sa okolo Eliáša-Jána, že tiež u Raffaela je tu niečo podobného ako u obidvoch druhých o čom môžeme povedať: je to príliš veľké, aby to vstúpilo do jednotlivcej osobnosti, vznáša sa to okolo jednotlivcej osobnosti takže zjavenie, ktoré táto fyzická osobnosť prijíma pôsobí ako osvietenie? Áno tak tomu je u Raffaela

Pre túto skutočnosť svedčí pozoruhodný dôkaz, aj keď osobne vyzerajúci dôkaz, ktorého prvky som naznačil už v Mníchove /" Die Theosophie und das Geistesleben der Gegenwart. Sondervortrag gehalten am 31. August 19 12 / . Ale chcel by som tu predsa o veci prehovoriť, nie aby som vypracoval osobnosť Krstiteľa, ale celú bytosť Eliáša-Jána a preto by som chcel tiež porozprávať o ďalšom postupe duše Eliáša-Jána v Raffaelovi. Kto sa chce poctivo úprimne zaoberať tým, čím bol Raffael musí už mať pre to celkom zvláštne pochopenie.

Upozornil som na moderného historika umenia Hermanna Grimma a povedal som, že mohol s určitou ľahkosťou zostaviť biografiu Michelangela, že sa ale trikrát pokúšal zaoberať nejakým spôsobom popisom života Raffaela. A pretože Hermann Grimm nebol obyčajným učencom - taký je samozrejme so všetkým hotový - ale všestranným človekom, ktorý bol úprimne svojím srdcom oddaný tomu, čoho sa chopil, a čo chcel vyskúmať, tak musel priznať, keď opäť čosi dokončil, čo malo byť "životopisom Raffaela", že to predsa nebol život Raffaelov. Tak musel stále znova začínať a nikdy nebol so svojou prácou spokojný. Krátko pred svojou smrťou sa pokúsil ešte raz - čo je obsiahnuté v jeho zachovaných dielach - pristúpiť k Raffaelovi, aby ho zachytil tak, ako ho chcelo chápať jeho srdce a už titul, ktorý malo niesť nové pojednanie, je charakteristický: totiž "Raffael ako svetová moc". Lebo Grimmovi sa ukázalo, že keď sa úprimne blížime Raffaelovi, nemôžeme ho vôbec opísať, keď nemôžeme ho vykresliť ako svetovú moc, ak nemôžeme prihladiť k tomu, čo pôsobí celými svetovými dejinami. Je úplne prirodzené, že moderný spisovateľ, chcelo by sa povedať, nevolí svoje slová v pohode, ak má popisovať úplne voľne, ako opisovali evanjelisti. Najlepší spisovateľ sa tu hanbí pristúpiť k dielu, ale postavy, ktoré má popisovať, si vynucujú predsa často zodpovedajúce slová. Tu je veľmi pozoruhodné, ako hovorí Hermann Grimm v prvých kapitolách, ktoré písal krátko pred svojou smrťou, o Raffaelovi. Je to naozaj tak, že v jeho srdci môžeme niečo tušiť o okolnostiach takej postavy, akou bol Eliáš-Ján, keď hovorí o Raffaelovi, zatiaľ čo hovorí:

"Keby bol Michelangelo nejakým zázrakom odvolaný z mŕtvych, aby medzi nami opäť ožil, a ja ho stretol, tak by som naplnený úctou ustúpil stranou, aby prešiel; ak by prišiel mi ale Raffael do cesty, to by som išiel za ním, aby som snáď našiel príležitosť počuť z jeho pier niekoľko slov. U Leonarda a Michelangela môžeme sa obmedziť na to, aby sme rozprávali, čím kedysi boli svojej dobe: u Raffaela musíme vychádzať z toho, čím je nám dnes. Tých druhých prekryl ľahký závoj, Raffaela nie. Patrí k tým, ktorých rast nie je ešte dlho u konca. V budúcnosti sú vždy znovu mysliteľné pokolenia ľudí, ktorým Raffael bude ukladať nové hádanky". /Fragmente", Band JU, S. 171. /

Hermann Grimm popisuje Raffaela ako svetovú moc, ako ducha, ktorý kráča storočiami a tisícročiami, ako ducha, ktorý nemá miesto v jednom jednotlivom človeku. Ale ešte iné slová čítame u Hermanna Grimma, ktoré si vynucuje úprimnosť a poctivosť jeho duše. A tie sú také, ako keby niekto chcel vyjadriť, že u Raffaela existuje niečo ako veľká aura, ktorá sa vznáša okolo neho, ako duch Eliáša sa vznášal okolo Nabota. Mohli by sme to vyjadriť inak, keď Hermann Grimm píše: "Raffael je občanom svetových dejín. Je ako jedna zo štyroch riek, ktoré podľa viery starého sveta prišli z raja"? / Fragmente", Band II, S. 153./

To by bol mohol takmer napísať evanjelista a tak by sme takmer mohli písať o Eliášovi. To znamená, že aj moderný historik umenia, ak vníma poctivo a úprimne, môže cítiť niečo z toho, čo prechádza dobami ako veľké svetové impulzy. Naozaj nepotrebujeme nič iného k pochopeniu modernej duchovnej vedy, než ísť k duševným a duchovným potrebám ľudí, ktorí celú túžbou usilujú o to, čo je pravdou pri vývoji ľudstva.

Tak stojí pred nami Ján Krstiteľ a je dobre, keď ho tak cítime pri otvorení Markovho evanjelia, pri čítaní prvých slov a následne opäť v šiestej kapitole. Biblia nie je knihou, ktorá má pôsobiť ako kniha modernej učenosti, kde sa ľuďom takpovediac veľmi jasne - tak sa tomu hovorí - strká pod nos, čo majú čítať. Biblia skrýva mnohé, čo má zvestovať z tajuplných skutočnosťou v skladbe, za veľkolepým okultne kompozičným umením. A tak skrýva tiež mnohé za okultne kompozične

umeleckým práve vzhľadom ku skutočnosti o Krstiteľovi. Môžem Vás pri tom upozorniť na niečo, čo by ste snád mali prijať len ako vnímavú, ako citovú pravdu, ale z čoho môžete vidieť, že keď necháme platiť ešte iné než rozumové pravdy, že je v Biblii predsa napísané v akom pomere je duša Eliáša k duchu alebo k duši Jána Krstiteľa. Prihliadneme, ako ďaleko to tu je, a tak krátko, ako je možné, nechajme na seba pôsobiť jedným miestom z Eliášovho popisu v Starom zákone.

"Eliáš vstal a išiel do Sarepty. A keď tu prišiel k bráne mesta, hľa, tu bola vdova a zbierala drevo. Zavolať ju a povedal: prines mi trochu vody v džbáne, aby som sa napil. A keď ale odchádzala priniesť vodu, zavolať ju a povedal: prines mi tiež kúsok chleba.

Ona povedala: akože naozaj Hospodin tvoj Boh žije, nemám nič pečeného, len hrst múky v truhle a trochu oleja v krčahu. A hľa, nazbierala som jedno alebo dve dreva a idem dovnútra a chcem sebe a môjmu synovi pripraviť, aby sme jedli a zomreli.

Eliáš jej povedal: neboj sa; bež a urob to, ako si povedala, predsa však mi prvýkrát z toho urob kúsok pečeného a prines mi ho von; sebe ale a svojmu synovi musíš potom tiež urobiť.

Lebo takto hovorí Hospodin, Boh Izraela: múka v truhlici nebude strávená a olejovému džbánu nič neubudne až do dňa, keď Pán dá zemi dážd'. Išla tam a urobila, ako povedal Eliáš. A on jedol a ona tiež a všetci v jej dome nejakú dobu. Múka v truhlici nebola strávená a olejovému džbánu neubúdalo nič podľa slova Hospodinovho, ktoré povedal skrze Eliáša ". / 1. kniha kráľ. 17, 10 - 161./

Čo čítame v tomto rozprávaní o Eliášovi? Čítame o príchode Eliáša k jednej vdove a o podivnom množení chleba. Tým, že tu je duch Eliáša nenastane núdza o chleba. Chlieb sa množí, to čítame v okamihu, kedy duch Eliáša vstúpi k vdove. Skrze ducha Eliáša stane sa to, čo je tu opísané ako množenie chleba, ako obdarovanie chlebom. Môžeme povedať: zo Starého zákona vysvitá skutočnosť, že s objavením Eliáša je urobené množenie chleba.

A teraz čítame šiestu kapitolu Markovho evanjelia. Tu je sprvu rozprávanie, ako Herodes nechal sťat' Jána, ako potom Kristus Ježiš prišiel k húfu Jána. A nechajme teraz pôsobiť na našu dušu túto kapitolu.

"A keď vyšiel von, uvidel veľké množstvo a mal s nimi súcit, lebo boli ako ovce, ktoré nemajú pastiera, a začal ich učiť mnohému.

A ako sa oneskorilo, pristúpili k nemu jeho učeníci a povedali: miesto je pusté a je už neskoro; prepust' ich, aby išli do okolitých dvorov a dedín a kúpili niečo na jedenie.

On im však odpovedal: dajte im jesť. A oni mu povedali: máme tam ísť a za dvesto denárov kúpiť chlieb a dať im ho jesť?

On ale povedal im: koľko máte chlebov? Bežte a pozrite sa. A potom, čo to zistili, povedali: päť a dve ryby.

A on im prikázal, aby sa všetci posadili ako ku stolu na zelenom trávniku. A oni sa uložili v radoch po sto a po päťdesiat.

A on vzal tých päť chlebov a dve ryby, pozdvihol oči k nebu, požehnal a lámal chleby a dal ich učeníkom, aby im predkladali, tiež dve ryby rozdelil medzi všetkých. A všetci jedli a nasýtili sa... atď. /Marek 6, 34 - 42./

Poznáte ten príbeh: množenie chleba, opäť skrze ducha Eliáša-Jána. Biblia nehovorí práve jasne, ako jasnou sa dnes nazýva, ale biblia to, čo chce povedať, dáva do skladby.

A kto vie ohodnotiť citové pravdy, ten bude chcieť spočinúť svojim citom na jednom mieste, kde je o tom reč, ako Eliáš prišiel k vdove a množil chleba, kde

potom znovuzrodený Eliáš opustil fyzické telo a Kristus Ježiš v novom opísaní sa púšťa do toho, čo sa má vykladať ako množenie chleba. Také sú vnútorné pokroky v biblii. Také sú vnútorné súvislosti. Tie nám ukazujú na to, ako v podstate vzaté je všetko len prázdna učenosť, ktorá tu hovorí o "fragmentoch bibliie", a ako pravé poznanie bibliie nachádza v nej zjednocujúceho komponujúceho ducha, ktorý prestupuje celou bibliou, a je teraz ľahostajné, kto tento komponujúci duch je. Tak vidíme pred sebou Krstiteľa.

Teraz je veľmi pozoruhodné, ako je tento Krstiteľ sám zapojený do diela Krista Ježiša, Dvakrát sa nám teda naznačuje, že vlastne Kristus Ježiš vstupuje do aury Krstiteľa, vstupuje tu, kde fyzická osobnosť takmer stále viac a viac ustupuje do pozadia, až konečne odchádza z fyzickej úrovne. Potom nám ale práve jednoduché Markovo evanjelium naznačuje úplne jasnými slovami, ako sa však všetko zmení príchodom Krista Ježiša do živlu Eliáša-Jána, Ako predsa tým nadobudnú úplne nový podnet do sveta. Aby sme tomu porozumeli, musíme teraz brať k celému popisu, ktorý je dané v evanjeliu od okamihu, keď Kristus po zatknutí Jána Krstiteľa vystupuje, aby hovoril o božských ríšach na jednej strane, až tam, kde sa hovorí o zavraždení Jána Herodesom a potom opäť v nasledujúcich kapitolách. Zoberme všetky tieto rozprávania, ktoré tu sú, až k príbehu Herodes, tak nájdeme, že všetky smerujú k tomu, keď ich posudzujeme v ich pravom charaktere, aby nám bola prinesená pravdivá predstava o bytosti Krista Ježiša. Už včera bolo upozornené na to, ako pôsobí táto bytosť Krista Ježiša, totiž tak, že je poznávaná i duchmi démonicky posadnutými tak, že ho tiež spoznávajú aj nadzmyslové bytosti. To sa prejavuje spočiatku ostro a markantne. Potom ale prichádza nám v ústrety, ako to, čo obýva v Kristovi Ježišovi, je však niečo iné než to, čo obývalo v Eliášovi-Nabotovi, keď duch Eliáša nemohol úplne vstúpiť do Nabota.

Zmysel Markovho evanjelia je teda, aby počul, ako do Ježiša z Nazaretu vstúpil, úplne fyzickú osobnosť vypínil Kristus a ako v ňom pôsobilo to, čo spoznávame ako všeobecné ľudské Ja. Čo je pre démonov, ktorí držia ľudí svojou posadnutosťou, tak hrozné, keď stojí proti Kristovi? Je to to, že mu musia povedať: "Ty si ten, ktorý v sebe nesie Boha", že ho uznávajú ako božskú moc v ľudstve, ktorá démonov núti, aby sa jej dali spoznať a aby vyšli z ľudí mocou toho, čo sídli v ľudskej osobnosti /Mlrek 1, 24; 3, 11 a 5, 7/. Preto je nám táto postava v prvých kapitolách Markovho evanjelia tak zvlášť vypracovaná, je istým spôsobom ako protiklad k Eliášovi-Nabotovi a tiež k Eliášovi-Jánovi. Zatiaľ čo v týchto nemohlo plne prebývať to, čo bolo oduševňujúcim, je v Kristovi Ježišovi toto oduševňujúce plne obsiahnuté. Tým tiež stojí Kristus Ježiš, hoci v ňom žije kozmický princíp, úplne individuálne, súčasne ako jednotlivá ľudská osobnosť oproti iným ľuďom, aj oproti tým, ktorých uzdravuje.

V prítomnosti prijímame také popisy dávnej minulosti v osobitnom zmysle. Najmä mnohí dnešní prírodní učitelia, monisti, ako sa tiež nazývajú, ak chcú hájiť svetové názory, prijímajú také popisy v celkom určitom zmysle. Tento zmysel označili by sme tým, že povieme: títo dobrí učitelia, títo dobrí prírodní filozofovia majú vždy v tajnosti mienky, aj keď tiež sa hanbia jich vysloviť, že by bolo lepšie, keby im Pán Boh prenechal zariadovať svet; pretože by ho predsa zariadili lepšie. Zoberme takého prírodného učiteľa, ktorý prisahá na to, že múdrosť stretla ľudstvo až v posledných dvadsiatich rokoch - a iní počítajú len posledných päť rokov, tí pokladajú za poveru už to, čo leží pred poslednými piatimi rokmi -, tak bude obzvlášť hlboko ľutovať, že keď Kristus Ježiš putoval po zemi, nebola ešte moderná prírodovedecká medicína so všetkými jej rôznymi prostriedkami; pretože by bolo predsa múdrejšie, aby všetci - ako napr. svokra Šimonova a tiež tí ostatní - boli mohli byť vyliečení prostriedkami dnešnej medicíny. Lebo to by bol podľa ich mienky úplne dokonalý Pán Boh, ktorý by

podľa predstáv moderných prírodných učencov usporiadal svoj intelekt; ten by nenechal ľudí tak dlho prahnúť po modernej prírodnej učenosti. Takto je však svet, ako ho zariadil Pán Boh, oproti tomu, čo by vedel prírodný učenec, trochu sfušovaný. Nehovorí sa to, hanbia sa to povedať, ale medzi riadkami to však tu je. Musíme len raz nazvať pravým menom tie veci, ktoré dnes cvrlikajú okolo materialistických prírodných učencov. Keby sme mohli hovoriť s takým pánom medzi štyrmi očami, mohli by sme predsa snáď počuť mienku, že vlastne už preto by sme nemohli inak, než byť ateistami, pretože vidíme, ako málo sa Pánu Bohu podarilo v dobe Krista Ježiša ľudí liečiť metódami modernej prírodnej vedy.

Títo ľudia ale nepomyslia na to, že slovo vývoj, ktoré tak často vyslovujú, musia brať vážne a poctivo, že do vývoja musí byť všetko zahrnuté, aby svet mohol dosiahnuť svojho cieľa, a že sa nemusíme naháňať len za plánom, ktorý by ustanovila dnešná prírodná veda, keby ona stvorila svet. Pretože sa však takto myslí, skutočne nevieme, že celá konštitúcia človeka je spojenie jemnejších tiel, ktoré bolo predtým úplne iné. Vtedy by sme nemohli zadovážiť u ľudskej osobnosti nič s prírodovedeckým metódami. Vtedy bolo éterické telo oveľa účinnejšie, ešte oveľa silnejšie, než je dnes, vtedy by sme mohli okľukou cez éterické telo pôsobiť úplne inak na fyzické telo. A znamenalo to úplne iné pôsobenie ako dnes, keď povedzme to úplne sucho - sa liečilo 'citmi', keď cit sa vylial z jedného na druhého. Keď éterické telo bolo ešte naozaj silnejšie a ovládalo ešte fyzické telo, vtedy sa mohlo to, čo sa nazýva psychicko-spirituálnymi liečivými prostriedkami, uplatniť úplne inak. Ľudia boli v konštitúcii iní, preto sa muselo liečiť inak. Ak to nevieme, povedzme ako prírodný učenec: na zázraky už neveríme, a čo sa tu hovorí o uzdravení, to sú práve zázraky a to sa musí odstrániť. A ak sme dnešným osvieteným teológom, potom sme v úplne zvláštnom probléme. Chceme veci zachovať, ale trčíme predsa úplne v modernom predsudku, že sa tak nedá liečiť, že to sú "zázraky". A potom robíme všetky možné vysvetlenia o možnosti alebo nemožnosti zázrakov. Len jedno nevieme: že všetko, čo bolo napísané až k šiestej kapitole Markovho evanjelia, nebolo pre vtedajšiu dobu vôbec nejakým zázrakom, tak málo, ako je zázrakom, keď dnes ovplyvňujeme nejakým liekom tú alebo onú funkciu ľudského organizmu. Žiadny človek by vtedy neveril na zázraky, keď by niekto povedal malomocnému v tom okamihu, keď vystrel ruku: "Chcem tomu, buď očistený!" Celá prirodzenosť, ktorá sa tu prelievala, bola uzdravujúcim liekom. To by dnes už nepôsobilo, pretože dnes zloženie ľudského éterického tela a fyzického tela je úplne iné. Vtedy ale lekári liečili všeobecne takto. Preto **nie je u Krista Ježiša potreba vyzdvihovať ako niečo zvláštne, že malomocných liečil súcitom a prikladaním rúk. To bolo pre vtedajšiu dobu samozrejmosť.** Čo v tejto kapitole musí byť vyzdvihnuté, je niečo úplne iné a na to sa musíme správne pozrieť.

Pozrime preto, akým spôsobom boli vzdelávaní napr. menší alebo väčší lekári. Boli vzdelávaní v školách, ktoré boli priradené k mysterijným školám, a dostali tak do rúk sily, ktoré z nadzmyslových svetov skrze ňu pôsobili dole, takže liečiaci lekári boli takmer médiami pre nadzmyslové sily. Svojou vlastnou mediálnou schopnosťou, ku ktorej boli vyzdvihnutí v lekárskech mysterijných školách, prenášali nadzmyslové sily. Tým, že takýto lekár položil svoju ruku, nevyzažovali jeho sily, ale sily z nadzmyslového sveta. A že mohol byť nástrojom pre pôsobenie nadzmyslových síl, to bolo spôsobené pri jeho zasvätení v mysterijných školách. A rozprávanie, že malomocný alebo horúčkovo chorý bol vyliečený týmito psychickými postupmi, nebolo by pripadalo vtedajším ľuďom zvlášť zázračným. Najvýznamnejším bolo, nie že došlo k vyliečeniu, ale že sa objavil niekto, kto bez toho, aby pobudol v mysterijných školách, vedel takto liečiť, že sa objavil niekto, komu sila, ktorá prúdila

dolu z vyšších svetov, bola vložená do srdca a do duše samej, a že tieto sily sa stali osobnými, individuálnymi silami. Mala tu byť postavená skutočnosť, že sa naplnil čas, keď už človek nemôže byť naďalej len kanálom pre nadzmyslové sily, že táto doba končí. To bolo tiež objasnené tým, ktorí sa nechali pokrstiť Jánom v Jordáne, že končí doba, že všetko v budúcnosti musí byť vykonané ľudským Ja, tým, čo sa má usídlieť vo vnútornom strede človeka, a že tu je medzi ľuďmi jedinec, ktorý robí sám zo seba to, čo iní robili s pomocou tých, ktorí žijú v nadzmyslových svetoch a ktorých sily na ne dolu pôsobili.

Zmysel Biblie sa práve nevystihuje, keď sa príhoda uzdravovania sama popisuje ako niečo jedinečného. V súmraku starej doby takou ešte nebola, také uzdravovania sa mohli ešte uskutočňovať, keď bolo povedané, že Kristus v čase súmraku vykonáva uzdravovania - ale novými silami, ktoré tu majú byť naďalej prítomné. Preto bolo tiež ukázané s úplnou jasnosťou, ktorá vlastne nemôže byť ničím prehlúšená, ako Kristus Ježiš pôsobil úplne od človeka k človeku. Všade je zdôraznené, že pôsobil od človeka k človeku. sotva to môže byť jasnejšie vyjadrené ako tam, kde Kristus Ježiš liečil ženu v piatej kapitole Markovho evanjelia. Lieči ju tým, že keď sa k nemu priblíži a uchopí jeho šaty, on cíti, že z neho odišiel prúd sily. Celé rozprávanie nám to opisuje takto: žena sa približuje ku Kristovi Ježišovi, uchopí jeho odev. On na to nečiní spočiatku vôbec nič. Ona niečo robí: uchopí jeho odev. Z neho ide prúd sily preč. Čím? Nie tým, že by ho vyslal v tomto prípade, ale tým, že ona ho odobrala a on to spozoroval až neskôr. To je úplne jasne opísané. A keď to spozoroval, ako sa tu vyjadril? "Dcéra, tvoja viera ti pomohla; odíď v pokoji a buď uzdravená zo svojho trápenia." On sám ešte len spozoruje, ako tu stojí, ako božská ríša prúdi do jeho vnútra a prúdi von. Nestojí tu ako predchádzajúci liečitelia démonov pred svojimi pacientami. Tu mohol pacient veriť alebo neveriť, sila tá vyžiarila pomocou média liečiteľa, vyžiarila na chorého. Teraz ale, keď záležalo na Ja, muselo toto Ja spolupracovať; teraz bolo všetko individualizované. Záleží na opísaní tejto skutočnosti, nie na tom, čo bolo vtedy samozrejmé, totiž že sa dušou môže pôsobiť na telo, ale že musí vstúpiť do vzťahu Ja k Ja, ak má nastať nová doba. Predtým bola spiritualita vo vyšších svetoch, vznášala sa nad človekom, teraz sa ríše nebies priblížili a mali vstúpiť do ľudských srdc, mali v ľudských srdciach prebývať ako v nejakom strede. Na tom záleží. Tu splynulo dohromady pre taký svetový názor vonkajšie fyzické a vnútorné morálne v novom spôsobe, v takom spôsobe, že to pre dobu od založenia kresťanstva až dodnes mohla byť len viera - a odteraz sa to môže stať poznaním.

Vezmime starého pacienta, ktorý je pred svojím lekárom, svojim liečiteľom v starej dobe, ako som to práve popísal. Médium lekára, ktorý bol pripravený v mysterijných školách, boli znesené dolu magické sily a tieto sily sa preliali telom lekára na pacienta. Tu nebola súvislosť s moralitou pacienta, pretože celá udalosť sa ešte nedotkla Ja pacienta. Vtedy bolo ľahostajné, aká bola moralita, pretože sily vtekali magicky dolu z vyšších svetov. Teraz ale prišla nová doba. Tu splynula moralita a telesnosť liečenie v novom spôsobe. Ak to vieme, porozumieme aj inému rozprávaniu.

'Minuli dni a vrátil sa do Kafarnauma, rozchýrilo sa, že by bol doma.

v A zhromaždili sa mnohí ľudia tak, že pred samými dverami nebolo miesta; a on k nim hovoril slovo.

A prišli k nemu štyria muži nesúci chorého dnou.

A pretože sa k nemu nemohli dostať pre množstvo, odkryli tam, kde bol, strechu a spustili nosidlá, na ktorých ležal chorý dnou, dolu.

A keď Ježiš videl ich vieru, povedal chorému dnou: synu, tvoje hriechy sú ti

odpustené /Marek 2, 1 – 51/.

Čo by bol povedal starý lekár? Čo očakávali farizeji, zákonníci, ak malo nastať uzdravenie? Od starého lekára by očakávali, že by povedal: sily, ktoré do teba a do tvojich ochrnutých končatín vstupujú, môžu ti vrátiť pohyb. Čo povedal Kristus Ježiš? "Tvoje hriechy sú ti odpustené", to znamená mravnosť, na ktorej je zúčastnené Ja. To je reč, ktorú farizeji vôbec nerozumejú. Nemôžu jej rozumieť. Zdá sa im rúhaním, že tu niekto tak hovorí, pretože sa o Bohu môže hovoriť len tak, že prebýva v nadzmyslových svetoch a odtiaľ pôsobí dole, a pretože hriechy môžu byť odpustené len z nadzmyslových svetov. Že odpustenie hriechov má čo robiť s tým, kto lieči, to nemôžu pochopiť. Preto hovorí Kristus ďalej:

"Čo je ľahšie povedať ochrnutému dnu: tvoje hriechy sú ti odpustené, alebo povedať: Vstaň, vezmi nosidlá a chod'?"

Aby ste ale vedeli, že Syn človeka má plnú moc na zemi odpúšťať hriechy / obracajúc sa k ochrnutému dnu /:

Ja ti hovorím: Vstaň, vezmi nosidlá a chod' domov!

A on vstal, vzal hneď svoje nosidlá a pred očami všetkých vyšiel von /Marek 2, 9 - 12 /. On spája mravnosť s magickým spôsobom liečenia a uskutočňuje tým prechod od stavu, kedy Ja chýba k stavu naplneného Ja a síce u každého jednotlivého prípadu. Tak musíme veciam rozumieť, lebo tak sú vyslovené. A porovnajte teraz, čo môže povedať duchovná veda, so všetkým tým, čo vo výkladoch biblie o "odpustení hriechov" bolo povedané. Nájdete tu tie najzvláštnejšie výklady, nikde ale niečo uspokojivé, pretože sa nevedelo, čím vlastne bolo mystérium na Golgote.

Povedal som, že to musela byť viera. Prečo viera? Pretože morálny prejav na fyzickej úrovni sa nevytvára jedinou inkarnáciou. Ak máme dnes pred sebou človeka, nesmieme dávať dohromady, s ohľadom na jeho telesnú vadu, jeho mravnosť a fyzický stav v jednej inkarnácii. Až keď nahliadneme za túto jednotlivú inkarnáciu, dôjdeme k spojeniu morálky a fyzického stavu v jeho karme. Pretože až doteraz nebola karma zdôrazňovaná, alebo len málo, môžeme povedať: doteraz mohla byť spojitosť medzi fyzickým a morálnym stavom človeka iba vierou.

Teraz, keď môže sa pristúpiť k evanjeliu duchovne-vedecky, stane sa to poznaním. Tu stojí Kristus Ježiš ako osvietený o karme vedľa nás, keď odhaľuje: toho môžem liečiť, lebo to vidím na jeho osobnosti: jeho karma je taká, že môže teraz vstať a chodiť.

Práve na takom mieste vidíte, ako len možno bibliu rozumieť, ak sme k tomu vybavení prostriedkami modernej duchovnej vedy. To je našou úlohou: ukázať, ako v tejto knihe, v tejto svetovej knihe naozaj sú obsiahnuté najhlbšie múdrosti vývoja ľudstva. Až raz bude pochopené, čo sa tu na zemi deje kozmicky - a my to budeme stále viac a viac vyzdvihovať práve počas týchto prednášok, pretože k tomu - dáva podnet Markovo evanjelium -, aký kozmicko-zemský, zemsko-kozmickejší význam má toto mystérium na Golgote, potom už nikdy nenájdeme, že to, čo môže byť povedané opierajúc sa o evanjelia, by mohlo nejako urážať nejaké iné náboženské vyznanie sveta. Právě poznanie biblie bude z dôvodov, ktoré boli uvedené včera na konci prednášky a predovšetkým tiež preto, že pravé poznanie Biblie sa naozaj nemôže nechať uzavrieť do nejakého náboženstva, ale musí byť univerzálne, ozajstné poznanie biblie bude svojou vnútornou pravdou stáť na pôde duchovnej vedy a všetkým náboženským vyznaniam sveta prikladať rovnakú hodnotu. Tým budú náboženstvá uzmierené. A ako začiatok k takému zmiereniu sa objavuje to, čo som Vám mohol povedať o onom Indovi, ktorý mal prednášku 'Kristus a kresťanstvo', pričom bol zajatý všetkými predsudkami svojho národa, ale predsa vzhliadol ku Kristovi v medzináboženskom zmysle. Úlohou duchovne-vedeckého

pôsobenia v rôznych náboženských vyznaniach bude, že sa musíme pokúsiť pochopiť túto postavu Krista. Lebo sa mi zdá, že úlohou duchovného hnutia musí byť prehĺbenie do náboženského vyznania tak, aby sme pochopili a prehĺbili vnútornú podstatu jednotlivých náboženstiev.

Nech je opäť pri tejto príležitosti uvedené, čo som už častejšie sem zaradil, ako sa bude stavať budhista, ktorý je theosofom k theosofovi, ktorý je kresťan. Tu povie budhista: Gotama Budha sa stal z Bodhisattvy Budhom, dosiahol po svojej smrti takej výšky, že sa už nepotrebuje opäť vrátiť na zemi. A kresťan, ktorý je theosofom, k tomu povie: rozumiem tomu, pretože tomu verím sám o tvojom Buddhovi, keď sa vžijem do tvojho srdca, a verím, čo ty veríš. To znamená porozumieť náboženstvu druhého, povzniesť sa k náboženstvu druhého. Kresťan, ktorý sa stal theosofom, môže všetko pochopiť, čo hovorí druhý. Čo povie naopak budhista, ktorý sa stal theosofom? Povie: pokúšam sa pochopiť, čo je najvnútornejším nervom kresťanstva: že u Krista ide o niečo iné, než o zakladateľa náboženstva, že pri mystériu na Golgote sa jedná o neosobnú skutočnosť, jedná o tom, že tu nestál Ježiš z Nazaretu ako zakladateľ náboženstva, ale že do neho vstúpil Kristus, zomrel na kríži a tak naplnil mystérium na Golgote.

A pôjde o to, že toto mystérium na Golgote je kozmickou skutočnosťou. A budhista povie: keď som pochopil bytostné jadro tvojho náboženstva, ako ty si pochopil moje, nebudem už mylne rozumieť, o čo ide, nebudem už si predstavovať Krista ako niekoho, kto bude opäť inkarnovaný, lebo tebe ide o to, čo sa tu udialo. A hovoril by som podivne, keby som povedal, že by kresťanstvo sa malo v niečom zlepšiť, že by vtedy pri lepšom porozumení Kristovi Ježišovi nebol po troch rokoch pribitý na kríž, že by sa malo so zakladateľom náboženstva konať inak atď. - O to práve ide, že Kristus bol pribitý na kríž! Nejde o to, že sa myslí: tu sa stalo bezprávie, a že kresťanstvo by sa mohlo zlepšiť. Žiadny budhista, ktorý je theosofom, by nemohol dnes hovoriť inak ako: pokúšam sa, tak ako ty rozumieš bytostnému jadru náboženstva, tak tiež pochopiť v pravde bytostné jadro tvojho náboženstva.

Čo príde, až si tak porozumejú vyznávači rôznych náboženských systémov, keď kresťan povie budhistovi: verím na tvojho Buddhu, ako ty veríš na tvojho Buddhu, - a keď budhista povie kresťanovi: môžem pochopiť mystérium na Golgote, tak ako ty mu sám rozumieš, - čo sa v ľudstve rozšíri, až sa niečo také stane všeobecným? Príde mier medzi ľuďmi, vzájomné uznanie náboženstva. A to musí prísť. A theosofické hnutie musí byť takým vzájomným pravdivým pochopením rôznych náboženstiev. A bolo by proti duchu theosofie, keby kresťan, ktorý sa stal theosofom, by povedal buddhistovi: nezdá sa mi, že by Gotama, pretože sa stal Budhom, by sa nemal opäť stelesniť; musí sa znovu objaviť ako fyzický človek v dvadsiatom storočí. Tu by povedal budhista: máš tvoju theosofiu len k tomu, aby si moje náboženstvo zosmiešňoval? A miesto mieru by bol medzi náboženstvami pestovaný rozbroj. Tak by ale musel hovoriť k buddhistovi, ktorý by chcel hovoriť o kresťanstve, ktoré sa má napraviť: ak môžeš tvrdiť, že mystérium na Golgote by bolo chybou a že Kristus musí znovu prísť vo fyzickom tele, aby sa mu teraz viedlo lepšie, potom sa nenamáhaš pochopiť moje náboženstvo, potom sa môjmu náboženstvu posmievaš. - Theosofia ale tu nie je k tomu, aby bolo vysmievané náboženské vyznanie, či staré alebo novo založené, ktoré si získava platnosť, lebo inak by sme zakladali spoločnosť na vzájomnom hanobení, a nie na vzájomnom zmieri náboženstiev.

To si musíme zapísať do duše, aby sme pochopili ducha a okultné jadro theosofie. A tomu porozumieme najlepšie, keď rozšírime silu a lásku vládnucu v evanjeliách na všetky náboženstvá. Že sa to môže stať najmä s oporou Markovho evanjelia, majú nám ukázať ešte ďalšie prednášky.